

УДК 378(4:477)

ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Л.В. Польова, Л.В. Чорна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті розглядається туристична освіта вищих навчальних закладів України, які мають відповідати новим вимогам ХХІ ст. Сучасність вимагає фахівців, що не просто мають вищу освіту, а працівників компетентних, які вміють приймати професійні рішення, здатних розв'язувати проблеми, тим самим забезпечуючи високу якість обслуговування та задоволення потреб споживачів. Туристична освіта тісно пов'язана з питаннями глобалізації. Процес глобалізації стимулює об'єднання освітніх систем у єдиний простір. З розвитком процесів глобалізації туристичні освітні послуги перетнули національні кордони, розвиваються міжнародні освітні програми. Студенти вищих навчальних закладів туристичної сфери України беруть участь у міжнародних програмах обміну й стажування, конкурсах на одержання грантів. Однак глобалізація має свої негативні сторони. Втрачається не лише культурні, релігійні та економічні особливості, а й вітчизняні досягнення в освітньо-виховній сфері, нівелюються культурно-освітні традиції.

Ключові слова: туристична освіта, система освіти, глобалізація.

Постановка проблеми. Участь України у Болонському процесі, процесі глобалізації в світі зумовлюють розширення кордонів, що сприяє

стрімкому розвитку туризму. Внаслідок зручного географічного положення України, розташованої в центрі Європи, виникає інтеграційний процес до європейського суспільства. Входження України у спільний освітнянський і науковий простір, соціально-економічні реалії ХХІ ст. ставлять нові вимоги до туристичної освіти України.

В багатьох країнах світу значну увагу приділяють процесу вдосконалення туристичної освіти, а саме її змісту, формам і методам, які є рушійною силою, що приводять до успіху. Сучасність вимагає фахівців, що не просто мають вищу освіту, володіють знаннями, а вміють приймати професійні рішення, здатних розв'язувати проблеми, а також володіють культурною особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню світового досвіду професійної підготовки фахівців туристичної галузі присвятили свої праці зарубіжні учені (А. Охеров-Урбанец, Л. Збегень-Маціонг (Польща), Н. Александрова, Т. Дікінсон, Т. Люцей, В. Маслова, А. Рубенштейн, Й. Сторнет і Х. Ванкель (США), Т. Кудрявцева, О. Айгістова, Е. Мошняга, І. Томилов (Росія).

Дослідження теоретико-методологічних основ професійної освіти фахівців туристичної галузі представлено у працях українських науковців В. Андрущенко, І. Зязюна,

В. Кременя, О. Любіцева, Н. Ничкало, В. Федорченка, С. Сисоєва, О. Фастовець та ін. Дослідження досвіду зарубіжних країн у професійній освіті фахівців туристичної галузі представлено у працях багатьох вчених і досліджувались такі проблеми: організація процесу професійної підготовки фахівців туризму (Я. Бексяк, Б. Вавжиняк, Б. Гарбачик, У. Гжелонська, Х. Гульда, І. Дурлік); обґрунтування обсягу знань, умінь, необхідних майбутньому фахівцю туризму (Я. Антошкевич, Т. Борковський, Б. Гарбачик, К. Голонка, А. Липинська, Т. Лістван); створення програм підготовки фахівців туризму (Я. Антошкевич, Я. Бексяк, В. Білецький, Я. Дієтл, У. Гжелонська).

Поява даних робіт обумовлена відмінностями в теорії та практиці підготовки фахівців туристичної сфери в різних країнах світу.

Метою статті є дослідження процесів глобалізації в туристичній освіті України. Туристична освіта тісно пов'язана з питаннями глобалізації, а саме забезпечення якості, яка б відповідала міжнародним стандартам. Також уваги заслуговують інформаційні і комунікаційні технології; проблеми рівноправності і доступності освіти тощо. При цьому зазначаємо, що туристична освіта впливає на формування майбутньої політики держави і розвитку регіону. Тому потрібно розглянути туристичну освіту з точки зору нових вимог.

Виклад основного матеріалу досліджень. Освіта відіграє визначну роль у формуванні й розвитку осо-

бистості. Головною метою освіти на думку В. Федорченка, є формування освічених фахівців, які володіють глибокою загальною культурою, новітніми здобутками, знань у галузі своєї майбутньої професії, є особистостями творчими, здатними до самостійної відповідальної діяльності [7, с. 198].

Процес глобалізації об'єднує освітні системи у єдиний простір. Науково-технічний прогрес, поява нових технологій та інформатизація формують новий образ освітнього простору завдяки тому, що глобальне суспільство повинно бути глобально-інформаційним. У цьому аспекті освіта отримує провідну роль. Зокрема, у доповіді ЮНЕСКО «Освіта: прихований скарб» визначені найважливіші вектори розвитку освітньої системи. Вона повинна навчити людину пізнавати і діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни у сфері свого існування, а також жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності в співробітництві з іншими, щоб повноцінно співвідносити своє «я» з навколишнім світом [6, с. 139–176].

Процес глобалізації туристичної освіти спричинюють розвиток міжнародних освітніх програм. Процес інтеграції спонукає співробітництво туристичних освітніх організацій і національних освітніх систем у розробці єдиних стандартів навчального процесу.

Збільшення кордонів освіти сприяли розвитку програм міжнародного обміну студентами й викладачами, представництв фондів організацій в Україні.

Студенти, молоді науковці й викладачі вищих навчальних закладів туристичної сфери України беруть участь у міжнародних програмах обміну й стажування, конкурсах на одержання грантів, які проходять за фінансової підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні, німецької служби DAAD, Посольства Республіки Польща в Україні й представництв польських фондів, представництва Європейської комісії в Україні.

Дуже популярними і поширеними є проект Erasmus Mundus, який надає можливість отримати стипендії студентам, дослідникам та співробітникам для навчання, стажування та проведення досліджень в одному з європейських університетів.

Міжнародні програми обміну UGRAD і MUSKIE, які адмініструє Рада міжнародних наукових досліджень і обмінів IREX – для студентів 1–3, 5 курсів і молодих викладачів, а також програми ім. Фулбрайта. Участь у програмах здійснюється на конкурсній основі, головний приз – навчання протягом академічного року в американському університеті або коледжі; читання лекції або проведення дослідження для викладачів із вченим ступенем.

Також існує канадська стипендіальна програма для молодих вчених, яка заснована у 2001 р.

Більшість програм, що пропонуються канадськими коледжами, приділяють особливу увагу практичній підготовці майбутніх фахівців туристичної сфери. Проблема співвід-

ношення теоретичної та практичної підготовки зараз існує і в Україні. В закордонних закладах освіти не менше ніж 50% загальної навчальної підготовки відводиться на практику, а в деяких навчальних закладах Європи тривалість практики складає 9 місяців. У навчальних закладах Великобританії є концепція вченого Дональда Шона, спрямована на сприйняття і усвідомлення студентом змісту діяльності у процесі її здійснення. На думку науковця, навички та вміння можна набути лише спостерігаючи за діями досвідчених фахівців, співпрацюючи з ними, аналізуючи свої власні практичні дії, спільно обговорюючи помилки, проблемні ситуації тощо [5, с. 175].

Туристичну освіту французьких університетів пропонують дво-, три- та чотирирічні програми. Велика кількість програм з туризму і гостинності у Франції орієнтовані на чотири роки навчання з отриманням ступеню бакалавра по завершенню навчання, що зазвичай готує студентів до керівних посад у галузі.

Головною турботою навчальних польських закладів, які працюють зі стипендіальними програмами, є формування конкурентоздатних фахівців, які мають підприємницькі навички, здатні працювати ініціативно.

Популярні такі молодіжні програми: Молодіжна програма Work and Travel USA – тримісячне стажування у США.

Таким чином виявляється закономірність щодо підвищення освітнього рівня населення і значущості освіти. Головним завданням

національної освіти, зокрема вищих навчальних закладів туристичної сфери, є більший доступ громадян до освіти, підвищення її якості з метою кращої підготовки майбутніх фахівців до сучасних вимог і покращення їх конкурентоздатності.

Глобалізація в освіті, як і в інших галузях, є об'єктивним, але далеко не однозначним процесом. Його головну небезпеку дослідники вбачають у тому, що «замість єдності в багатоманітності і розширенні освітніх можливостей можна одержати сумну уніфікацію, одноманітність і втрату самобутнього творчого потенціалу національних (регіональних) освітніх систем» [5, с. 31].

Тому глобалізація має свої негативні сторони як: втрату не лише культурної, релігійної та економічної особливості країни, а й вітчизняних досягнень в освітньо-виховній сфері, нівеляцію культурно-освітніх традицій, відмову від національної спрямованості змісту освіти. Отже, не лише збереження, а й посилення національного характеру освіти є одним із вагомих стратегічних завдань реформування української туристичної освіти.

Україна на сучасному етапі, приєднавшись до Болонського процесу, прагне привести вітчизняну туристичну систему вищої освіти у відповідність до європейської. І це незважаючи на те, що, по-перше, матеріально-технічна база вищих навчальних закладів України туристичного спрямування далека від європейських стандартів, а по-друге, ця система відрізняється від звичної нам

системи освіти вищих навчальних закладів туристичного спрямування.

При вдосконаленні сучасної туристичної системи освіти в Україні необхідно враховувати наступні характеристики глобальних процесів у світовому співтоваристві:

– сучасний світ є цілісною соціально-політичною системою, тому проблеми, що виникають в одній країні, неминуче призводять до змін у інших країнах;

– використання сучасних інформаційних технологій і засобів масової інформації дає можливість людям різних країн та національностей приєднатись до одних і тих же культурних цінностей;

– змінюється уявлення людини про простір: він ніби зменшується. Сучасні засоби комунікації дозволяють спілкуватись і працювати на відстані. Тому у всіх галузях життєдіяльності суспільства зростає питома вага міжнародного співробітництва. Створюються реальні передумови для формування єдиного економічного, інформаційного, освітнього простору, для планетарного громадського устрою;

– знижується роль держави у житті суспільства. Політична і економічна влада все частіше переходить до транснаціональних корпорацій, які починають впливати на траєкторію і характер соціальних, культурних та освітніх процесів у різних країнах та регіонах [3, с. 186].

Отже, освіта в сучасному світі є найважливішою сферою соціального життя. Саме від неї залежить

інтелектуальний потенціал нації, її самостійність та життєздатність. Освіта стає одним із найважливіших факторів глобалізації, що є не лише похідною глобалізаційних процесів, а й одним із найпотужніших факторів світової інтеграції. Швидкі темпи процесів глобалізації в економіці і політиці висуває нові вимоги до вищої туристичної освіти в Україні.

Література

1. Євтушевський В. Становлення і розвиток інновацій у вищій школі / В. Євтушевський, О. Шаповалова // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 62–66.
2. Кадієвська І. Філософія освіти в умовах глобалізації суспільства / І. Кадієвська // Вопросы духовной культуры : Философские науки. – 2002. – С. 146–148.
3. Красовська О. Роль освіти в сучасних глобальних умовах / О. Красовська // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (4). – С. 182–188.
4. Кремень В. Майбутнє України неможливе без освіти / В. Кремень // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : Зб. наук. праць / [За редакцією Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О. Г. РОМАНОВСЬКОГО]. – Харків : НТУ «ХПІ», 2002. – Вип. 3. – С. 3–7.
5. Семенов С. Российская высшая школа в условиях глобализации / С. Семенов, А. Семенова // Философия образования. – 2005. – № 4. – С. 29–37.
6. Скотний В. Раціональне та ір-

раціональне в науці й освіті / В. Скотний. – Київ; Дрогобич, 2003. – С. 139–176.

7. Федорченко В.К. Підготовка фахівців для сфери туризму. Теоретичний і методичний аспекти: Монографія / Володимир Кирилович Федорченко. – К. : Вища школа, 2002. – 350 с.

8. Durlik I. Propozycje rozwiązań w edukacji menedżerskiej w uczelniach technicznych / I. Durlik / Restrukturyzacja wyższych studiów menedżerskich w Polsce w aspekcie wymagań Wspólnoty Europejskiej, / [Red. B. Garbacik]. – Gdańsk : Wydział Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej, 1998. – S. 162–179.

Polyova L.V., Chorna L.V. THE PROCESS OF GLOBALIZATION IN UKRAINIAN TOURISM EDUCATION. This paper deals with tourism education in Ukrainian universities according to new requirements of the XXIth century. Modernity requires professionals that not only have higher education but a competent staff who can take professional solutions and solve problems, thereby providing high-quality service and satisfy customer needs. Tourist formation is closely related to issues of globalization. Globalization stimulates association of educational systems to a common space. With the development of globalization processes tourist educational services crossed national borders, developed international educational programs. University students of tourism industry in Ukraine take part in international exchange

programs and internships, competitions for obtaining grants. Most programs pay special attention to the practical training of future specialists of tourism industry. The problem of correlation of theoretical and practical training is acute in Ukraine. In foreign educational institutions at least 50 % of the total educational training are given to practical training and in some schools in Europe practice duration is 9 months. But globalization has its downsides. Not only cultural, religious and economic peculiarities, but also domestic achievements in the scope of educational and cultural traditions are lost. Having joined the Bologna process, Ukraine is presently striving to align its tourism higher education system with the European one. Accelerating the process of globalization of the economy and policy places new demands on the system of tourism education in Ukraine.

Keywords: *tourism education, education system, globalization.*

Полевая Л.В., Чорна Л.В. ПРОЦЕСЫ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В ТУРИСТИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ УКРАИНЫ. В статье рассматривается туристическое образование высших учебных заведений Украины, которые должны соответствовать новым требованиям XXI века. Современная действительность требует специалистов не просто с высшим образованием, а работников компетентных, умеющих принимать профессиональные решения, способных решать проблемы, тем самым обеспечивая высокое качество

обслуживания и удовлетворение потребностей потребителей. Туристическое образование тесно связано с вопросами глобализации. Процесс глобализации стимулирует объединение образовательных систем в единое пространство. С развитием процессов глобализации туристические образовательные услуги пересекли национальные границы, развиваются международные образовательные программы. Студенты высших учебных заведений туристической сферы Украины принимают участие в международных программах обмена и стажировки, конкурсах на получение грантов. Однако глобализация имеет свои отрицательные стороны. Теряются не только культурные, религиозные и экономические особенности, но и отечественные достижения в образовательно-воспитательной сфере, нивелируются культурно-образовательные традиции.

Ключевые слова: туристическое образование, система образования, глобализация.